

TALOUSNEUVOSTO

18.1.2011

Kokousmuistio 1/2011

Aika 18.1.2011 klo 8.00–9.15

Paikka Valtioneuvoston juhlahuoneisto

Läsnä Kiviniemi Mari, puheenjohtaja
Häkämies Jyri
Marttila Juha
Mäki-Lohiluoma Kari-Pekka
Pekkarinen Mauri
Penttilä Risto E.J.
Tölli Tapani
Viljanen Matti
Virkkunen Henna
Wallin Stefan
Mattila Veli-Matti (at)
Peisa Jyrki (at)
Rossi Mika (at)
Ylä-Anttila Pekka (at)
Pekkarinen Jukka (s)
Sinko Pekka (s)

1 Kokouksen avaus

Pääministeri avasi kokouksen klo 8.00 toteamalla asialistalla olevan "Arktisten alueiden hyödyntäminen", josta alustaa EU-asioiden alivaltiosihteeri Jukka Salovaara, sekä "Finanssikriisin vaikutukset Suomen talouteen", josta alustavat johtava neuvonantaja Veli-Matti Mattila Suomen Pankista ja toimitusjohtaja Pekka Ylä-Anttila Etlatieto Oy:sta. Esi-tyksiin liittyvänä taustamateriaalina oli kokouskutsun mukana toimitettu valtioneuvoston kanslian julkaisu 7/2010 ja raportti 1/2011 sekä Suomen Pankin ja Etlatieto Oy:n valmistelemat raportit.

2 Menoinventaario

Ennen varsinaisia kokousaiheita pääministeri totesi pyytäneensä talousneuvoston sihteeristöä koordinoimaan systemaattisen asiantuntija-arvion julkisen talouden menoista ja niihin liittyvistä toimintamalleista osana julkisen talouden kestävyysongelman ratkaisumallia. Tarkoituksena on arvioida eri meno-ohjelmia sekä mahdollisuuksia niiden tehokkuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Menoinventaariossa selvitetään voidaanko menoille asetetut tavoitteet saavuttaa alhaisemmin kustannuksin ja näin tehostaa verovarojen käyttöä. Työssä nousevat esille myös tämänhetkisen työnjaon mielekkyys yhtäältä julkisen ja yksityisen sektorin ja toisaalta julkisen talouden eri tasojen välillä.

Pääministeri korosti, ettei kysymys ole ns. leikkauslistojen laadinnasta vaan tietopohjan hankkimisesta julkisten varojen käytön tehostamiseen. Kyse on poliittisille päätöksentekijöille tietoa tuottavasta asiantuntijatyöstä, jotta näillä olisi mahdollisimman kattava tieto eri toimien vaikutuksista.

Menoinventaario toteutetaan talousneuvoston sihteeristön koordinoimana, valtioneuvoston kanslian ja valtiovarainministeriön yhdessä toteuttamana virkatyönä. Keskeisessä roolissa ovat sektoriministeriöt, joita on pyydetty valmistelemaan oman hallinnonalansa kokonaisvaltainen toiminnan ja menorakenteen pohjakartoitus. Työn on tarkoitus valmistua tuleviin hallitusneuvotteluihin mennessä.

3 Arktisten alueiden hyödyntäminen

Jukka Salovaara (liite 1) esitteli kesäkuussa 2010 valmistuneen arktisen strategian keskeistä sisältöä. Strategia määrittelee Suomen arktisen politiikan tavoitteita ja keinoja niiden edistämiseksi ja sisältää myös ehdotuksia EU:n arktisen politiikan kehittämiseksi. Ehdotukset käsittelevät muun muassa liikenneyhteyksien parantamista, vienninedistämistä, tutkimusta ja alueen kansainvälistä yhteistyötä.

Arktisella alueella on huomattava taloudellinen potentiaali, josta Suomi voi hyötyä. Eriyisesti Pohjoisen jäämeren meriliikenteen kasvu ja alueen luonnonvarojen hyödyntäminen ovat mahdollisuus suomalaiselle osaamiselle. Suomen edun mukaista on korostaa Arktisen neuvoston roolia, EU:n aktiivista otetta ja monenkeskistä yhteistyötä suurten hankkeiden rahoittamisessa. Strategian jatkotyössä vastuu on ensisijaisesti sektoriministeriöillä, valtioneuvoston nimittämä arktinen neuvottelukunta seuraa kehitystä ja strategian toimeenpanoa.

Sihteeristön tilaama IIASAn raportti tarkastelee aihetta erityisesti Barentsin alueen ja Venäjän näkökulmasta. Huomio siinä kiinnittyy erityisesti melko skeptiseen arvioon koillisväylän pysyvistä käyttämisestä kauppamerenkulussa sekä Venäjän osin puutteellisiin valmiuksiin hyödyntää tehokkaasti alueen luonnonvaroja.

4 Finanssikriisin vaikutukset Suomen talouteen

Veli-Matti Mattila (liite 2) esitteli Suomen Pankissa laaditun, finanssikriisin vaikutuksia käsittelevän raportin keskeisimpiä havaintoja. Vuosien 2008–2009 globaali finanssikriisi ja sitä seurannut reaali talouden taantuma heijastuivat Suomen kokonaistuotantoon kansainvälisesti vertaillen poikkeuksellisen voimakkaasti. Taustalla oli vientimme painottuminen suhdanneherkkien investointihyödykkeiden kauppaan, jonka supistuminen oli globaalisti erittäin voimakasta finanssikriisistä alkaneessa taantumassa.

BKT:n voimakkaaseen pudotukseen nähden yksityinen kulutus ja työllisyys säilyivät suhteellisen vahvoina ja työttömyyden nousu jäi arvioitua pienemmäksi. Tässä suhteessa Suomi menestyi monia muita maita paremmin. Osansa havaittuun kehitykseen oli elvyttävällä raha- ja finanssipolitiikalla, yritysrahoituksen tukitoimilla, lomautusjärjestelmällä ja työmarkkinoiden joustavuudella sekä osin näihin liittyen kotitalouksien korkealla pysyneellä luottamuksella.

Pekka Ylä-Anttila (liite 3) esitteli Etlassa laadittua raporttia, joka täydentää Suomen Pankin raporttia erityisesti taantumien toimialavaikutusten osalta. Etlän selvitys korostaa sähköteknisen viennin supistumista osin kansainvälisen kaupan rakenteeseen ja erityisesti Nokian markkinaosuuksien uudelleen jakoon liittyen. Selvityksen mukaan sähköteknisen teollisuuden toimintaylijäämän jyrkkä supistuminen vastaa noin 2 prosenttiyksikköä Suomen BKT:n supistumisesta toissa vuonna. Se ei ole kuitenkaan vaikuttanut paljoakaan esimerkiksi kotitalouksien tuloihin, mikä on osaltaan toiminut BKT-pudotuksen kotimaisia vaikutuksia lieventävänä puskurina. Sähköteknisen alan vienti ja tuotanto ovat toisaalta elpyneet hitaasti ja näyttäisivät jäävän pysyvästi taantumaa edeltävän tason alapuolelle.

5 Keskustelu

Alustuksien pohjalta käydyssä keskustelussa nousi esiin muun muassa seuraavia näkökohtia ja kysymyksiä:

Arktisten alueiden hyödyntäminen

- Pääministeri totesi arktisen alueen kehityksen edellyttävän Suomelta jatkuvaa seuraamista, jotta tarvittaessa pystytään reagoimaan oikea-aikaisesti.
- Pohjois-Suomen liikenneinfrastruktuurin kehittäminen on Suomen näkökulmasta avainasemassa.
- EU:n kiinnostuksen ja osallistumisen varmistaminen ja vahvistaminen arktisen alueen asioissa on tärkeää.
- Anglosaksisessa tutkimuksessa on viime aikoina korostettu arktisen alueen hallintaan ja hyödyntämiseen liittyvää kansainvälispoliittista jännitystä.

Finanssikriisin vaikutukset Suomen talouteen

- Pääministeri totesi etenkin Etlan selvityksen tarjoavan mielenkiintoisen selityksen sille yleiselle havainnolle, että taantumien jyrkkyyteen nähden sen vaikutus työllisyyteen ja yleiseen tunnelmaan oli melko lievä.
- Selvitykset tarjoavat mielenkiintoista ja osin uuttakin tietoa taantumien vaikutuksista. Ne olisi hyvä saattaa laajemminkin julkisuuteen.
- Työpaikkansa säilyttäneiden kotitalouksien tilanne oli taantumien aikana varsin hyvä. Heidänkin elintonsa alkaa kuitenkin vähitellen laskea, kun inflaatio kiihtyy ja palkkoja ei ole korotettu vastaavasti.
- Perusrakennelainvestointien merkitys taantumien lieventämisessä jäi selvityksissä vähälle huomiolle.
- Nokian rooliin ja merkitykseen sekä taantumassa että sitä edeltäneessä nousussa olisi hyvä saada lisävalaistusta.
- Olisi tärkeää katsoa myös eteenpäin ja pohtia mitkä alat ja toiminnot ovat Suomessa tulevaisuudessa vahvoja. Yksi kasvun moottori voisi liittyä arktisten alueiden hyödyntämiseen liittyvään osaamiseen.

Pekka Ylä-Anttila totesi Nokian lisänsä BKT:n vuotuista kasvua keskimäärin noin puoli prosenttiyksikköä kaudella 1995–2000. Verotulojen kautta myös ulkomaisille omistajille maksetuista voitoista osa on jäänyt Suomeen. Tulevia menestysaloja ei kannata lähteä arvailemaan. Sen sijaan tulee panostaa rakenteisiin, jotka sallivat joustavan siirtymisen tuottavampaan toimintaan.

Veli-Matti Mattila totesi teollisuuden ja viennin korkean osuuden olevan erityispiirteitä, joita löytyy Suomen ohella myös Saksasta. Palveluvaltaistuminen on trendi, johon Suomessakin on syytä sopeutua. Palveluvienti aleni taantumassa suhteellisesti vähemmän kuin tavaravienti. Yrityspalveluissa on potentiaalia luoda korkean tuottavuuden työpaikkoja. Usein nämä palvelut rakentuvat teollisen toiminnan ympärille.

6 Kokouksen päättäminen

Seuraava kokous pidetään poikkeuksellisesti torstaina 10.2.2011 klo 8.00–10.00 Säätytalossa. Aiheena on "Globaalin talouden kehityssuunnat". Varsinaisen neuvoston ohella tavallista pidempää kokoukseen on kutsuttu puolueiden, kansalaisjärjestöjen ja tutkimuksen edustajia. Kokouksen työkieli on englanti. Valmistellut puheenvuorot käyttävät EU:n talouskomissaari Olli Rehn ja OECD:n pääsihteeri Angel Gurría. Ennen kokouksen alkua on tavalliseen tapaan kahvitarjoilu alkaen klo 7.30. Pääministeri päätti kokouksen klo 9.15.

Jukka Pekkarinen
sihteeristön päällikkö